

*Kopi af
Arbejdsrapport*

R e f e r a t

af

møde i Det udenrigspolitiske Nævn

fredag den 12. november 1948 kl. 9.30.

Tilstede var:

- Formanden, Folketingsmand Bomholt,
- Statsministeren,
- Udenrigsministeren,
- Forsvarsministeren,
- Folketingsmand Holger Eriksen,
- " Gustav Pedersen,
- " Poul Hansen, (Kalundborg),
- " Frode Jakobsen,
- Landstingsmand Alfred Kristensen,
- " Steincke,
- " Hans Hansen,
- Folketingsmand Edvard Sørensen,
- " Knud Kristensen,
- " Thorkil Kristensen,
- Landstingsmand Hauch,
- " Stensballe,
- " Jørgen Jørgensen,
- Folketingsmand Ole Bjørn Kraft,
- " ~~Kristen Amby,~~
- " Jørgen Jørgensen,
- " Bjørner.

Bomholt foreslog, at Nævnet tiltrådte det på sidste møde omdelte forslag om oprettelse af et sekretariat for Det udenrigspolitiske Nævn.

Udenrigsministeren indskød, at de i forslaget anførte romental skulle udgå.

Efter kort drøftelse blev det besluttet, at forslaget først skulle drøftes på næste møde.

Udenrigsministeren udtalte under henvisning til drøf-

telserne i det foregående møde, at han godt syntes, man kunne gøre offentligheden bekendt med, hvilke skridt regeringen havde taget i sagen angående anerkendelsen af den gamle oprørsfane som landet Slesvig-Holstens flag. Gustav Rasmussen ville intet have at erindre imod, at dette skete på den af et medlem af Nævnet foreslåede måde, at der blev rettet spørgsmål til udenrigsministeren desangående i Folketinget. Udenrigsministeren havde formuleret spørgsmålet, som hr. Knud Kristensen ville foranledige stillet i Tingets førstkommande spørgetime.

Udenrigsministeren henviste til sine udtalelser i mødet den 15. september 1948 om det skandinaviske forsvarssamarbejde og gengav indholdet af det i Stockholm aftalte direktiv, hvilket var blevet oplæst i det pågældende møde. De tre forsvarsministers møde i Oslo havde resulteret i et den 15. oktober mere udførligt kommissorium, som udenrigsministeren oplæste med bemærkning, at det var strengt fortroligt. Det skandinaviske forsvarssamarbejde skred godt fremad. Der havde været afholdt et møde af sagkyndige i København, og et plenarmøde ville den 15. november begynde i Stockholm.

Udenrigsministeren fastslog, at de tre skandinaviske lande var enige om følgende punkter:

1. de vil i fællesskab undersøge mulighederne og forudsætningerne for et skandinavisk forsvarsforbund og et partielt forsvarssamarbejde med hovedvægten på det første;
2. de vil forsvare sig, hvis de bliver angrebet;
3. ingen af landene vil slutte militær aftale med Sovjetrusland;
4. de er alle enige om at forsøge at holde sig uden for en krig.

Hvis dette: at holde sig uden for en krig var neutralitet, tilstræbte Norge også neutralitet.

Udenrigsministeren henledte opmærksomheden på, at man i

pressen trak linjerne for Sverige og Norges udenrigspolitik
altid skarpt op, og når den svenske linie blev karakteriseret
som en neutralitetslinje og den norske som rent vestorienteret.

~~Dette var ikke muligt.~~

Såvel den svenske som den norske regering ønskede
at nå et resultat af de nordiske undersøgelser på forsvars-
området snarest muligt. I Stockholm havde udenrigsministeren
efter aftale med udenrigsminister Lange forsøgt at få uden-
rigsminister Undén til at gå med til, at der sættes en bestemt
frist - helst begyndelsen af december -, inden hvilken under-
søgelserne om et eventuelt forsvarssamarbejde skulle være
færdige, men dette ville den svenske regering ikke akceptere,
og resultatet var blevet, at man var enedes om, at undersøgel-
serne såvidt muligt skulle være færdige omkring 1. februar 1949.
De seneste tiders begivenheder øgede i høj grad ønskeligheden
af, at arbejdet blev færdigt så hurtigt som muligt. Der var
også omstændigheder, som tydede på, at samarbejdet mellem
vestmagterne ikke ville udvikle sig fuldt så hurtigt, som
pressen antydede. En gesandt for et af Bryssel-landene havde
sagt Gustav Rasmussen, at skønt disse lande principielt var
enige, gjorde der sig dog en række praktiske vanskeligheder
gældende. Bryssel-magterne var nu kommet så vidt, at de ville
afholde en konference i Washington sammen med U.S.A. og Canada,
formentlig i slutningen af december. Udenrigsministeren var dog
af den opfattelse, at der ikke ved konferencen ville blive
sluttet nogen traktat, men blot ville blive drøftet et ud-
kast til en såkaldt Atlanterhavsunion. De danske og norske
ambassadører i London og Washington havde i slutningen af
september modtaget en meddelelse, der gik ud på, at de to lande
ville kunne vente senere at få en henvendelse angående en
eventuel Atlanterhavsunion. Den svenske regering havde ikke
modtaget tilsvarende meddelelse.

På det tidspunkt, da denne bebudelse fremkom, var

Gustav Rasmussen i Paris og havde benyttet lejligheden til at drøfte sagen med mr. Bevin og mr. Marshall. Efter aftale med statsministeren havde udenrigsministeren spurgt mr. Bevin, hvad der lå bag den foretagne henvendelse, og om han kunne underrette Sverige om denne, hvis på det foreliggende tidspunkt et af de tre lande holdtes udenfor, ville planen for et skandinavisk forsvarssamarbejde blive ødelagt. Mr. Bevin havde ikke kendt noget til den skete meddelelse. Udenrigsministeren fik senere at vide, at henvendelsen havde fundet sted på basis af nogle af Bryssel-magternes embedsmænd trafte aftaler, der endnu ikke var blevet forelagt de pågældende landes regeringer. Heri lå forklaringen på, at mr. Bevin ikke var in-
formeret.

Under sin samtale med mr. Marshall havde Gustav Rasmussen blandt andet takket ham, fordi U.S.A. havde tiltrådt det af englænderne akcepterede forslag om at tage et kontingent tyske flygtninge fra Danmark til den britiske zone.

Yderligere havde Gustav Rasmussen omtalt spørgsmålet om Grønland og under henvisning til sin samtale med general Marshall i New York i fjor udtalt håbet om, at Danmark succes-
sivt kunne overtage de amerikanske flyvepladser og de vejr-
stationer, der endnu ikke var overgået til Danmark. Mr. Marshall havde håbet at kunne sige noget positivt herom og havde stillet, i udsigt, at han ville vende tilbage til dette spørgsmål.

Endvidere havde ministeren omtalt Danmarks behov for våben og nævnt, at af de skandinaviske lande var Sverige langt det stærkeste, der var derfor en afgørende interesse knyttet til, at Sverige var med i en nordisk forsvarspagt.

Endelig havde udenrigsministeren berørt spørgsmålet om Skandinaviens forhold til vestmagterne og havde fremhævet, at amerikansk udenrigspolitik ligeså vel kunne nå sit mål gennem en ensidig garanti til Skandinavien som ved en alliance. Danmark var meget udsat og rådede ikke over styrker af betydning. Det ville være en helt ny tanke, at Danmark skulle indtræde i en alliance med gensidige forpligtelser. I så fald ville risikoen i tilfælde af en stormagtskonflikt.

ages for Danmark, vedkommende, og Danmark ville tillige fra russisk side blive betragtet som et fjendeland, hvad der, i tilfælde af at Danmark blev besat, kunne medføre de alvor-

ligste konsekvenser og eventuelt betyde, at store dele af landets befolkning ville blive dræbt eller bortslæbt.

Efter at have talt med mr. Bevin havde mr. Marshall over for udenrigsministeren erklæret, at de to stormagter var enige om at overlade til den danske og den norske udenrigsminister, om, og i bekræftende fald i hvilket omfang, Sverige burde underrettes. Under samtalen med mr. Marshall havde denne udtalt, at han selv havde været inde på tanken om et skandinavisk neutralitetsforbund, hvilken udtalelse måtte siges at være meget interessant på baggrund af den almindelige opfattelse af U.S.A. Ministeren tilføjede, at mr. Marshalls udtalelse var strengt fortrolig.

Udenrigsministeren havde desuden haft samtaler med den franske udenrigsminister Robert Schumann og med viceudenrigsminister Vyshinsky, hvem han havde fortalt om sine forhandlinger med general Dratvin om tyske flygtninge til den russiske zone. Yderligere havde Gustav Rasmussen nævnt den da forestående konference i London om Sydslesvig.

Samtalen havde haft en behagelig form, og Vyshinsky havde ikke stillet noget spørgsmål.

Udenrigsministeren havde stillet mr. Marshall det spørgsmål, hvornår U.S.A. kunne tænkes at ville genopruste Tyskland. Hertil havde mr. Marshall svaret, at ministeren var den første, der havde rejst dette spørgsmål over for ham. Han mente iøvrigt, at det kunne vare op til tredive år.

Gustav Rasmussen havde stillet en højtstående britisk embedsmand det tilsvarende spørgsmål. Denne havde svaret, at Storbritannien ønskede mere og mere at inddrage Vesttyskland i vestmagternes politiske samarbejde; først om ca. fem år mente han imidlertid, at man kunne tænke på at bevæbne Vesttyskland. Navnlige hensynet til Frankrig spillede

Inden for regeringen var der enighed om, at man skulle stille efter at opnå en ensidig garanti fra amerikansk side.

De danske synspunkter kunne resumeres således:

1. det ville være en ulykke, hvis Norden blev spaltet gennem Øresund;
2. det ville være en katastrofe, hvis Danmark isoleredes fra de to andre skandinaviske lande og fra vestmagterne;
3. man tilstræbte en skandinavisk solidarisk forsvarsalliance så hurtigt som muligt;
4. man ville ikke træffe nogen aftale af militær karakter med Sovjetrusland;
5. man ville forsøge at få Sverige gjort så vestorienteret som muligt; det var ikke nødvendigt, at alle europæiske lande blev knyttet på samme måde til vestmagterne;
6. man ville tilstræbe en sikkerhed for, at U.S.A. ville gå i krig, hvis Danmark blev angrebet af Sovjetrusland;
7. man ville have opmærksomheden henvendt på nødvendigheden af at få tilførsler og forsyninger fra vestmagterne under en krig, i hvilken vi ikke deltog samt, såfremt vi inddroges i en krig, tillige militær hjælp.

Statsministeren udtalte, at han var enig i det af udenrigsministeren anførte og understregede, at det var ~~ikke~~ forkert at tro, at Sverige var helt indstillet på en neutralitetslinje og Norge rent vestorienteret. Den udenrigspolitiske opfattelse i de to lande gik på tværs af alle partier, og der var ingen tvivl om, at det norske folk ville falde i to dele, hvis det blev stillet over for alternativet: nordisk forbund/vestunionen. Det var derfor heller ikke muligt offentligt at kommentere de to landes indstilling til det nævnte problem. Det skandinaviske forsvarssamarbejde var taget op til undersøgelse, og at man var kommet så vidt, som man var, betød et stort fremskridt. Sveriges betragtning var den, at landet ville forsvare sig og også havde de fornødne midler dertil. At gå ind i et skandinavisk forsvarssamarbejde betød fra ^{et} svensk synspunkt et stort offer.

Thorkil Kristensen takkede statsministeren og uden-

rigsministeren for de fremsatte redegørelser. Han beklagede, at der i de fem uger, der var gået, siden udenrigsministeren var kommet hjem fra Paris, ikke havde været afholdt noget nævnsmøde. Han bad regeringen bekræfte, at dette ikke ville gentage sig. Han mente imidlertid, at ikke blot Nævnet burde holdes informeret, men at oplysningerne burde gå videre. Det var højst sandsynligt, at opfattelsen her i landet af Sveriges og Norges indstilling til det skandinaviske forsvars samarbejde var forkert, men dette hang sammen med, at der blev givet for lidt orientering.

Thorkil Kristensen ønskede at stille forskellige

spørgsmål:

1. når det i Direktivet hed, at de tre lande ikke på forhånd havde indgået militære aftaler med andre lande, rejste det spørgsmål sig, hvad denne bestemmelse rummede; betød den, at en henvendelse fra vestmagterne om at indtræde i en vestlig alliance måtte afvises?
2. det fremgik af udenrigsministerens redegørelse, at regeringen stillede mod en ensidig garanti fra U.S.A., men at man på den anden side var klar over, at der fandtes visse mellemformer mellem ensidig garanti og gensidigt forpligtende alliance. Var det ikke usandsynligt, at U.S.A. ville give en garanti uden at pålægge Danmark visse forpligtelser til gengæld?
3. var den danske regering bekendt med, hvorledes Norge og Sverige så på en ensidig garanti fra vest?
4. havde den seneste tids begivenheder medført, at regeringen overvejede at lade sig repræsentere ved fremtidige forhandlinger om Tysklands ordning?

Bomholt oplyste, at han havde fået en anmodning om nævnsmøde fra folketingsmand Edvard Sørensen og havde talt med udenrigsministeren, der havde meddelt ham, at han ligeledes ønskede Nævnet indkaldt snarest. Konferencen i London og den udenrigspolitiske debat havde imidlertid bevirket, at indkaldelsen var blevet udsat.

Thorkil Kristensen bemærkede, at det havde været bedst, om Nævnet havde været indkaldt før rundbordskonferencen.

Gustav Rasmussen gjorde opmærksom på, at der i de fem uger havde fundet flere orienterende møder sted med

partiformændene.

På foranledning af Ole Bjørn Kraft opstod en drøftelse om, hvorvidt udenrigsministeren først skulle besvare Thorkil Kristensens spørgsmål, eller om dette skulle vente til partiformændene havde talt.

Bomholt gav ordet til udenrigsministeren.

Udenrigsministeren udtalte i besvarelse af Thorkil Kristensens fornavnte spørgsmål følgende:

ad 1: Udtrykket "på forhånd indgået militære aftaler" var kun ment som angivende udgangspunktet for Forsvarskomitéens arbejde.

Under udenrigsministerens møde i Stockholm var det imidlertid blevet aftalt, at der skulle gives underretning til de øvrige lande, såfremt et land indledte militære forhandlinger med et ikke-skandinaviske land.

ad 2: Det var ikke muligt at udtale sig om, hvilken opfattelse der ville blive den endelige inden for U.S.A. En gesandt fra en af Bryssel-magterne havde fornylig sagt til Gustav Rasmussen, at stemningen for ensidig garanti var stigende.

ad 3: Om Sveriges stilling kunne udenrigsministeren intet sige med bestemthed. På forhånd måtte man dog antage, at Sverige var mere interesseret i en ensidig garanti end i et forsvarsforbund.

Den norske udenrigsminister, der var i Paris, var meget interesseret i en ensidig garanti og ville i disse dage tale med udenrigsminister Undén om betimeligheden af, at de to udenrigsministre eventuelt i fællesskab drøftede spørgsmålet med vestmagterne.

ad 4: Udenrigsministeren måtte fastholde, at regeringen havde handlet rigtigt ved ikke hidtil at deltage i drøftelserne om Vesttyskland. Han måtte imidlertid tage forbehold med hensyn til regeringens fremtidige politik på dette område.

Kraft udtalte indledningsvis, at han fandt det forkert, at partiformændene ikke fik lejlighed til at tale, før enkeltspørgsmål besvaredes.

Han ønskede iøvrigt at stille følgende spørgsmål:

1. Var det muligt, at Nævnets medlemmer i udenrigsministeriet kunne få lejlighed til at læse det nævnte kommissorium?
2. Kunne Nævnets medlemmer få lejlighed til at se det skriftlige svar på vestmagternes henvendelse om Atlanterhavsunionen?
3. Betød det pågældende kommissorium, at det, man stillede imod, var et skandinavisk forsvarsforbund, der ikke

skulle slutte militære aftaler med andre magter?

Taleren anså det for at være værdifuldt for Danmark, om der allerede nu kunne opnås en erklæring fra U.S.A. om, at et angreb på Skandinavien ville være ensbetydende med en stormagtskrig. Det var ligeledes værdifuldt, om man fra U.S.A. kunne få en erklæring om, at hvis Danmark blev angrebet, ville U.S.A. ikke blot gå i krig, men tillige komme os til hjælp. Kraft tvivlede på, at regeringens politik i krigsfald ville medføre en virkelig hjælp. Danmark var det mest udsatte af de skandinaviske lande, og dette måtte give anledning til alvorlige overvejelser. En formel garanti ville ikke være tilstrækkelig. Af betydning var kun en aftale, der medførte en virkelig styrkelse af vore forsvarsmuligheder. Han mente ikke, at Danmark kun burde søge opnået en ensidig garanti, og hvis dette var regeringens mening, måtte han tage afstand herfra.

Kraft udtalte sin tilfredshed med, at de skandinaviske forsvarsspørgsmål var taget op til undersøgelse, og mente, at det ville være bedst, såfremt de skandinaviske lande kunne slutte sig sammen for dernæst at indgå i en vestunion.

Taleren var enig med udenrigsministeren i, at det var højest uheldigt, hvis Skandinavien splittedes ved Øresund, og endnu mere katastrofalt, om Danmark isoleredes. Ligeledes var han enig i, at der ikke burde sluttes nogen militær alliance med Rusland, og at man burde forsøge at drage Sverige over mod vest.

Kraft beklagede, at det ikke var lykkedes at fremskynde forsvarsundersøgelserne, og bemærkede, at den langsomhed, hvormed det danske ønske om et skandinavisk rigsdagsmøde var blevet behandlet i Sverige og Norge, klart viste de vanskeligheder, skandinavisk samarbejde mødte.

De skandinaviske forsvarsforhandlinger måtte ikke udvikle sig til at blive en hindring for at gå ind i en Atlanterhavsunion, idet vestmagternes interesse i Skandinavien derved ville svækkes. Den eneste mulighed for at undgå aggression fra Ruslands side var, at vestmagterne i tide gjorde

det klart, af de ville komme Skandinavien til hjælp, samt hvorledes sådan hjælp skulle ydes.

Knud Kristensen udtalte, at selvom der vel måtte gøre sig forskellig opfattelse gældende i Sverige og Norge, var der dog ingen tvivl om, at de pågældende lande havde hver sin politik. Situationen nødvendiggjorde, at man fra dansk side gjorde sig klart, hvilke mål man ville fremme, og hvilke man ikke ønskede at støtte. Det var af stor betydning, at vestmagterne kendte de enkelte landes stilling. Det ville have været en stor ulykke, om Danmark ikke havde fået en henvendelse fra vestmagterne samtidig med Norge.

Taleren ønskede at spørge udenrigsministeren, om det var muligt eller tænkeligt, at de skandinaviske lande efter indgåelsen af et forsvarsforbund kunne have en forskellig stilling inden for en eller anden form for vestunion. Han troede det ikke selv og mente derfor, at Danmark først og fremmest måtte gøre sig sin politik klar med hensyn til spørgsmålet; neutralitetsblok eller vestunion. En ensidig garanti kunne kun tilrådes, hvis man derigennem opnåede de samme fordele som ved en alliance.

Der var to hovedspørgsmål i dansk udenrigspolitik.

Det ene var: på hvilken måde undgår vi bedst at blive impliceret i en krig; det andet var: i tilfælde af at vi indvikles i krig, hvorledes kommer vi da bedst gennem den. Det var ikke udelukket, at det var en fordel at deltage i Atlanterhavsunionens drøftelser, forinden disse havde ført til et resultat, idet man derigennem kunne få en vis indflydelse på resultatets beskaffenhed.

Thorkil Kristensen vendte tilbage til sit spørgsmål om betydningen af ordene: "har indgået militære aftaler i det nævnte kommissorium" og udtalte, at de formentlig betød, at man ikke, så længe undersøgelserne stod på, kunne indgå aftaler med ikke-skandinaviske lande.

Taleren gik ud fra, at ingen skandinavisk forsvarsaftale ville blive truffet, uden at Nævnet blev hørt.

forinden.

Ifølge dagspressen kunne U.S.A. ikke uden kongressens samtykke indgå nogen alliance, der forpligtede landet til at gå i krig. Gjaldt noget tilsvarende ikke også en ensidig garanti?

Frode Jakobsen fastslog, at regeringen havde en fast politik med hensyn til det skandinaviske forsvarssamarbejde, og konstaterede, at dette arbejdes fremgang i første række kunne tilskrives den danske regering. Når man imidlertid gik uden for dette område, var regeringens stilling mindre klar; på den ene side ville man holde sig uden for en krig, hvis en sådan udbrød, men på den anden side var dette ikke ensbetydende med neutralitet. Var regeringens linie den, at man ønskede at opnå en skandinavisk alliance, men derimod ikke var interesseret i militær aftaler med vestmagterne, idet man kun ønskede en ensidig garanti?

Den største fare for Danmark var, at vi blev angrebet, uden at dette betød en stormagtskrig. Taleren nærede visse betænkeligheder ved en ensidig garanti. Man burde vel ikke lægge megen vægt på det nedværdigende i, at vi ikke kunne yde noget til gengæld; men det var yderst tvivlsomt, om en sådan garanti betød en virkelig sikkerhed. Dertil kom, at det var højst usikkert, om en sådan garanti kunne ophæves. Det skandinaviske forsvarssamarbejde betød et stort fremskridt og var sikkert den vej, ad hvilken Danmark burde knytte sig til vestmagterne.

Frode Jakobsen sluttede med at udtale, at han ikke havde talt på noget partis vegne.

Folketingsmand Jørgen Jørgensen indledede med at fremhæve, at han intet havde at erindre imod, at de skandinaviske forsvarsundersøgelser fandt sted, men han fastslog, at ingen beslutning burde tages, før Nævnet var hørt. Når de tre lande forhandlede indbyrdes, var det klart, at man ikke samtidig kunne indlede forhandling med en tre-skandinavisk magt uden at meddele de to andre skandinaviske lande

dette. Der var ingen anledning til at bebrejde regeringen den forventende holdning, den havde indtaget over for planerne om en Atlanterhavsunion.

Den henvendelse, Danmark havde fået fra vestmagterne, måtte karakteriseres som meget vag og noget forhastet. Der var derfor ikke udsigt til, at et konkret forslag ville blive fremsat i den nærmeste tid.

Hverken et skandinavisk forsvarsforbund eller en union med vestmagterne betød fuld sikkerhed. Taleren mente, at regeringen nøje burde overveje tanken om en ensidig garanti. Enhver form for militæralliance med vestmagterne ville betyde en provokation over for Rusland, og Nordens stilling var af en så særlig karakter, at man burde betænke sig herpå.

Udenrigsministeren udtalte i anledning af Thorkil Kristensens indlæg, at det i direktivet var naturligt at medtage udtrykket "ikke på forhånd havde indgået militæraftaler", da en række personer var beskæftiget med undersøgelserne af et skandinavisk forsvarssamarbejde, og ikke alle kunne vide, om der forelå hemmelige militæraftaler eller ej. Mere lå der ikke i dette udtryk.

Gustav Rasmussen var enig med Thorkil Kristensen i (jfr. ovenfor side 7 spm. 2), at det var naturligt at vente, at U.S.A. til gengæld for en ensidig garanti ville stille visse krav. Disse behøvede imidlertid ikke nødvendigvis at berøre Danmark. Man kunne meget vel tænke sig en garanti til Skandinavien, som f. eks. kun var gjort afhængig af rådighed over visse flyvebaser i Norge. En højtstående britisk embedsmand havde således sagt til udenrigsministeren, at det kunne tænkes, at man kun var interesseret i en bestemt flyvebase i Norge.

Steincke indskød: bortset fra Grønland.

Udenrigsministeren bemærkede, at han kun havde tænkt på Europa.

Fil Krafts udtalelser bemærkede udenrigsministeren, at der ikke var noget til hinder for, at Nævnets medlemmer fik

adgang til at læse direktivet for den skandinaviske forsvars-
undersøgelse. Dokumentet måtte dog betragtes som strengt for-
troligt.

Hvad angik det danske svar på den før omtalte henven-
delse fra vestmagterne, var forholdet det, at der ikke forelå
noget svar; derimod var der i det norske udenrigsdeparte-
ment affattet et P.M. til brug for udenrigsminister Lange.

Statsministeren indskød, at dette pro memoria end ikke
var de norske partiformænd bekendt; statsministeren havde fået
et eksemplar deraf underhånden, men kunne under disse om-
stændigheder ikke fremlægge det for Nævnets medlemmer.

Kraft var indforstået hermed.

Udenrigsministeren udtalte, at han var enig med Knud
Kristensen i hans definition af de to hovedspørgsmål i dansk
udenrigspolitik. Som tidligere nævnt (jfr. side 6, punkt 7),
havde regeringen opmærksomheden henvendt på nødvendigheden af
at erholde tilførsler og forsyninger og - i tilfælde af at
vi inddroges i en krig - yderligere hjælp fra vestmagterne.

Det lå i sagens natur, at såfremt et skandinavisk for-
svarsforbund kom til eksistens, måtte dette forbunds intime
karakter udelukke, at enkelte af deltagerne på egen hånd ind-
gik militæralliance med andre magter. Det var regeringens
tanke først at søge et sådant forbund dannet og derpå at tage
spørgsmålet om samarbejde med vestmagterne op.

Til Krafts spørgsmål, om regeringen ikke ville gå længere
end til at søge opnået en ensidig garanti, svarede Gustav
Rasmussen, at regeringen ikke havde truffet nogen bestemmelse
herom; den ville ikke på forhånd afvise andre forslag og
muligheder. Ingen afgørelse ville blive truffet, uden at
Nævnet ^{blev} ~~tilkaldt~~ hørt. Om de enkelte lande inden for et
skandinavisk forsvarsforbund kunne opnå forskellig stilling i
forhold til en Atlanterhavunion kunne ikke siges på nærværende
tidspunkt. Ministeren henviste dog til den ovenfor anførte
britiske udtalelse om, at man eventuelt kun havde interesse i

X. udtalelse om skandinaviske forsvarsforbund
i Ref. 15. 1. 44. II - 17. 12. 066

en flyveplads i Norge.

En amerikansk garanti ville sikkert under en eller anden form kræve kongressens samtykke, men det var heller ikke udelukket, at der kunne findes en form, hvorunder dette kunne lade sig gøre.

I anledning af Frode Jakobsens indlæg udtalte udenrigsministeren, at han ikke så noget nedværdigende i, at vi modtog en ensidig garanti. En sådan betød vel ikke fuld sikkerhed, men det samme gjaldt enhver form for militæralliance.

~~Udenrigsministeren bemærkede til slut, at foruden~~
folketingsmand Poul Hansen, der repræsenterede regeringspartiet, var fhv. forsvarsminister Harald Petersen blevet udnevnt til medlem af Den skandinaviske Forsvarskomité.

Kraft anførte, at forhandlingerne om et skandinavisk forsvarssamarbejde ikke under nogen omstændigheder måtte afskære Danmark fra at acceptere en henvendelse fra vestmagterne. Han var glad for, at regeringen ikke udelukkende ville stræbe efter en ensidig garanti, men mente, at der var en uklarhed i regeringens stilling, idet den på den ene side vel kunne tænke sig forhandlinger med vestmagterne, men på den anden side indtog det standpunkt, at man først måtte lave en skandinavisk forsvarsunion, hvorved Danmark afskar sig fra på egen hånd at slutte sig til vestmagterne. Forhandlinger, der afskar os fra vestmagterne, måtte de konservative tage bestemt afstand fra.

Kraft udtalte, at den omstændighed, at fhv. forsvarsminister Harald Petersen var blevet medlem af Forsvarskomitéen, ikke overflødiggjorde orientering i Det udenrigspolitiske Nævn. Dels var hr. Harald Petersen bundet af tavshedslofte, dels tilhørte han partiet venstre, og hverken de konservative, de radikale eller retsfogebundet havde repræsentanter i Komitéen.

Frode Jakobsen fremhævede, at det dog var en lidt ubehagelig tanke at bede vestmagterne om en ensidig garanti, hvor-

ved man satte Danmark i klasse med visse lande, som vi ellers ikke ønskede at sammenligne os med; det var dog nødvendigt at se bort herfra.

Den for Danmark uheldigste løsning var den, at landet fastholdt en isoleret neutralitet; et neutralt isoleret Skandinavien var straks mere fordelagtigt, men det bedste var utvivlsomt, at Danmark blev et integrerende led i den vestlige enhed.

Folketingsmand Jørgen Jørgensen mente, at man så helt bort fra den risiko, der var forbundet ved en militæralliance med vestmagterne; måske var disse ikke dårligere tjent med et neutralt Skandinavien end med et Skandinavien, der indgik i en vestunion.

Udenrigsministeren udtalte, at det var ikke regeringens agt at hvile, når et skandinavisk forsvarsforbund, ^{som vi håbede,} var etableret. Man måtte da se, hvilke muligheder der lå, og tage stilling hertil.

Når Harald Petersen var udnævnt til medlem af Forsvarskomitéen, var tanken ikke den, at dette skulle ækvivalere en orientering til Nævnet, men det var et vidnesbyrd om regeringens gode vilje til at lade også andre synspunkter end dens egne komme frem.

Udenrigsministeren nævnte, at man af en fra ambassadør Kauffmann fornylig modtaget indberetning havde fået det indtryk, at en démarche fra vestmagternes side over for Skandinavien ikke var umiddelbart forestående.

Den 5. oktober 1948 havde ambassadøren i London indberettet som følger:

"...Det lå nu Sir Orme meget på sinde overfor mig og igennem mig overfor den kongelige regering at slå fast, at det havde ligget helt udenfor hans hensigt ved de til hr. Henningsen afgivne meddelelse at give udtryk for, at sagen havde en for Danmark og Norge presserende karakter. Han havde blot ønsket i streng fortrolighed at underrette den kongelige regering om, hvad der var sket og om den udvikling, der efter al sandsynlighed forestod, en udvikling, i hvilken Danmark og Norge kunne forventes at blive involverede, eftersom eksperterne i Washington havde ment, at en Atlanterhavspagt ikke ville være komplet, med mindre de to nævnte lande deltog deri. Han havde ikke talt om eller stillt i udsigt nogen umiddelbart forestående officiel henvendelse til Danmark-Norge. Han havde tværtimod

fremhævet, at sagen først nu - efter at ekspertdrøftelserne var afsluttede - var ved at blive forelagt U.S.A.'s, Canada's og Bruxelles'a pågt landenes regeringer."

Yderligere havde Gray Reventlow under 4. november 1948 indberettet, at en højtstående embedsmand i Foreign Office havde udtalt, at det for de skandinaviske stater vedkommende ikke var hensigten at røre ved spørgsmålet, før de mellem disse stater pågående forsvarsforhandlinger var ført til ende.

Knud Kristensen fremhævede, at regeringens politik måtte gå ud på ikke at forspilde chancen for at få en endelig henvendelse fra vestmagterne.

Udenrigsministeren anførte, at det i dette møde fremkomne måtte betragtes som strengt fortroligt. Han fandt ikke anledning til at udsende en pressemeddelelse om mødet.

Bomholt var enig heri.

Mødet sluttede kl. 12.30.

Schmidt 12/11